

LIBRIS

We know
books

Homer

ODISEEA

Traducere de Eugen Lovinescu
Text revăzut și note de Traian Costa

LITERA
București

CUPRINS

<i>Cronologie</i>	5
Cântul I	7
Cântul al II-lea	17
Cântul al III-lea	26
Cântul al IV-lea	36
Cântul al V-lea	52
Cântul al VI-lea	61
Cântul al VII-lea	67
Cântul al VIII-lea	73
Cântul al IX-lea	84
Cântul al X-lea	95
Cântul al XI-lea	106
Cântul al XII-lea	119
Cântul al XIII-lea	128
Cântul al XIV-lea	137
Cântul al XV-lea	147
Cântul al XVI-lea	157
Cântul al XVII-lea	166
Cântul al XVIII-lea	177
Cântul al XIX-lea	185
Cântul al XX-lea	197
Cântul al XXI-lea	205
Cântul al XXII-lea	213
Cântul al XXIII-lea	222
Cântul al XXIV-lea	229

CÂNTUL I

Muză, povestește-mi despre bărbatul mult iscusit care, după ce a dărâmat zidurile sfinte ale Troiei, a rătăcit vreme îndelungată prin cetățile multor neamuri și le-a iscodit obiceiurile. În lupta lui, ca să-și scape viața și să-și aducă acasă tovarășii, multe necazuri a mai tras pe mare, și la urmă, oricât s-a străduit, tot n-a izbutit să-i mântuie, că netoții s-au apucat să mănânce boii Soarelui, și zeul nu i-a mai lăsat să se întoarcă. Zeițo, mândră fiică a lui Zeus, din toate întâmplările astea povestește-ne și nouă ceva.

Pe când ceilalți viteji scăpaseră cu viață din război și de pe mare și se aflau pe la vetrele lor, el singur se topea de dorul casei și al nevestei, căci îl oprise într-o peșteră adâncă zeiasca nimfă Calipso¹, cu gândul să-l ia de bărbat. Dar când, după trecerea anilor, i-a venit vremea să se întoarcă acasă în Itaca, chiar și acolo, printre ai săi, l-au așteptat grele lupte. Și dacă pe zeii ceilalți îi prinsese mila de Ulise, Poseidon² l-a prigonit până l-a văzut acasă. În vremea aceea, zeul călătorea pe la etiopienii³ de la capătul pământului, ce-s împărțiți în două: unii spre apus și alții spre răsărit; se înfrupta din hecatomba⁴ de boi și de oi și petrecea la masa lor, dar zeii ceilalți se aflau adunați la curtea

¹ Nimfă a mării, fiica lui Atlas, Calipso locuia în Ogigia, o insulă fabuloasă din apus, lângă malul african al strâmtoării Gibraltar (v. Cântul al V-lea și al VII-lea, p. 71).

² Fiul lui Cronos și al Reei, fratele lui Zeus; e zeul mărilor, înfățișat cu o furcă cu trei dinți (trident) în mână.

³ Termenul înseamnă „fețele arse“ și se aplică negrilor din ținuturile interioare ale Africii. S-a păstrat pentru a-i desemna pe locuitorii Etiopiei (Abisinia).

⁴ Jertfă de o sută de vite, adusă zeilor.

lui Zeus¹. Părintele zeilor rupse cel dintâi tăcerea și, cu gândul la Egist², pe care-l ucisese de curând vestitul Oreste, fiul lui Agamemnon, astfel le grăi celor fără moarte:

– Mult ne mai învinuiesc oamenii și spun că noi îi batem cu toate necazurile, măcar că ele nu vin numai de la ursită, ci și de la nesocotința lor; uite, nu mai departe, la Egist: în ciuda sorții, a luat pe femeia Atridului³ și l-a ucis când s-a întors, deși știa că de aici are să i se tragă moartea, că doar îl trimisese pe strălucitul Hermes⁴ să-i spună să nu-l omoare și să nu-i ia femeia, ca nu cumva Oreste, de îndată ce va crește mai mare și-l va apuca dorul de țară, să nu-l răzbune pe taică-său. Așa i-a vorbit Hermes, dar sfatul lui nu l-a înduplecat, și iată că acum Egist le-a plătit toate deodată.

Atena⁵ cu ochi albaștri grăi atunci:

– Tată, fiu al lui Cronos⁶, cel mai puternic dintre zei! O moarte dreaptă l-a izbit pe Egist și la fel să piară oricine va face ca dânsul. Dar când mă gândesc la istețul Ulise, mi se sfâșie inima! Sărmanul! Câte necazuri trage departe de ai lui, într-o insulă scăldată în ape, care se ridică împădurită din mare! Aici șade Calipso, fiica lui Atlas⁷, zeul care cunoaște adâncurile mării și proptește stâlpii înalți ce despart cerul de pământ. Ea îl ține pe bietul Ulise stors de lacrimi și încearcă neîncetat să-l farmece prin vorbe frumoase și înșelătoare, că doar o uita de Itaca.

Dar el arde de dorul de a vedea cum se înalță fumul de pe aco-perișurile din țara lui și vrea mai bine să moară. Și tu rămâi împietrit,

¹ Fiul lui Cronos și al Reei. Înfrângându-i pe Giganți și pe Titani, ajunge stăpânul zeilor, al elementelor naturii și al oamenilor. E înfățișat ținând în mână fulgerele și trăsnetele, iar la picioarele lui se odihnește un vultur.

² Fiu al lui Tieste, l-a omorât pe Atreu, ucigașul fraților lui. Mai târziu, Agamemnon și Menelau, fiii lui Atreu, l-au izgonit din domnie.

³ Numele de aici este un patronimic, se referă la Agamemnon, „fiul lui Atreu“.

⁴ Născut din Zeus și din Maia, era crainicul zeilor.

⁵ Numită și Pallas Atena; ieșise din capul lui Zeus. Era zeița războiului și protectoarea meșteșugurilor; înfățișată cu coif, scut și lance. În chip deosebit ocrotea orașul Atena.

⁶ Născut din Uranos (Cerul) și Geea (Pământul), părintele primei generații de zei uranieni.

⁷ Atlas era fiul lui Iapet și al Climenei și frate cu Prometeu.

zeu al Olimpului!¹ Nu ți-a fost drag când îți aducea jertfe lângă vasele argienilor², pe câmpia întinsă a Troiei³, de ești atât de mânios pe dânsul, puternice Zeus?

– Copila mea, îi răspunse Adunătorul de nori, ce cuvinte ți-au scăpat din gură! Cum l-aș uita pe vrednicul Ulise?! Nu întrece el prin istețime pe toți muritorii? N-a adus el oare cele mai frumoase jertfe zeilor din cer? Dar Poseidon e mânios pe dânsul, că l-a orbit pe Polifem, cel mai puternic dintre ciclopi, fiul nimfei Toosa, fata lui Forcis, stăpânitor al mării neroditoare, care s-a împreunat cu Poseidon într-o peșteră adâncă. De atunci, deși-i cruță viața, Poseidon îl urgiște să pribegască departe de țară. Noi să chibzuim însă cu toții întoarcerea lui, că Poseidon are să-și potolească mânia: doar nu ni se va putea împotrivi nouă tuturor.

La rândul ei, Atena cea cu ochi albaștri îi răspunse:

– Tată, fiu al lui Cronos, cel mai puternic dintre zei! Dacă întoarcerea lui Ulise e pe placul zeilor, să-l trimitem chiar acum la insula Ogigia pe Hermes, ca s-o înștiințeze fără zăbavă pe Nimfa cu mândre cosițe de hotărârea ca el să se întoarcă. Iar eu mă voi coborî în Itaca, unde-l voi îmbărbăta pe fiul lui și-l voi îndemna să-i strângă la sfat pe aheii pletosi și să-i împiedice pe acei peșitori să-i părăduiască turmele de oi și cirezile de boi. Am să-l trimit apoi la Sparta⁴ și la nisiposul Pilos⁵, ca să iscodească, de poate, despre întoarcerea tatălui său și să-și mai facă nume bun printre oameni.

Cu aceste vorbe, zeița își prinse sub picioare niște sandale cu totul de aur, ce o duceau ca o suflare de vânt peste valuri și peste întinsul pământului. Apucă o sulită cu vârful de aramă, mare, grea și destul de vânjoasă ca să frângă rândurile voinicilor pe care s-ar mânia zeița,

¹ Munte între Macedonia și Tesalia, aproape de țărmul mării; era socotit locul zeilor.

² Locuitori din Argos (sau Argolida), ținut muntos în nord-estul Peloponezului. Denumire generică a grecilor în poemele homerice.

³ Orașul lui Priam, pe coasta nord-vestică a Asiei Mici, la intrarea din Marea Egee în Helespont (Dardanele); se numea și Ilion. După tradiție, Troia a fost cucerită de greci în anul 1186 î.Hr.

⁴ Sparta sau Lacedemona, oraș din Laconia, în sud-estul Peloponezului, între râul Eurotas și muntele Taiget.

⁵ Oraș în Peloponez, pe coasta apuseană.

fiică a unui tată năvalnic. Și se repezi apoi, din înălțimile Olimpului, în țara Itacăi, la poarta lui Ulise. În curțile lui, cu sulita de aramă în mână, părea oaspetele Mentos, căpetenia tafenilor¹. Acolo îi găsi ea pe îndrăzneții pețitori, care, tolăniți pe pieile boilor tăiați chiar de ei, petreceau în fața porților, în jocuri de noroc. Crainicii și paharnicii le potriveau cu zor în oale apa cu vinul²; alții spălau cu buretele mesele și le acopereau apoi cu bucate și tăiau carnea îmbelșugată.

Telemah, cel cu chip zeiesc, o zări întâi. El ședea mohorât printre pețitori și i se părea că-l vede pe taică-său cum vine de unde era, să-i alunge pe pețitori pe la casele lor, să-și ia locul de cinste și să fie iar stăpân în casa lui. Și pe când cugeta acestea, stând printre pețitori, iată că o zări pe Atena. Mâhnit că străinul așteptase atât de mult în poartă, se repezi spre pridvor de-i luă dreapta, îi apucă sulita de aramă și-l întâmpină apoi așa:

– Fii bine venit printre noi, străine, iar după ce te vei sătura din masa noastră, să ne spui ce te aduce.

Cu astfel de vorbe o călăuzi, iar zeița îl urmă. De cum intră în casa cea înaltă, Telemah sprijini sulita de rastelul lustruit din fața unui stâlp, unde erau înșiruite o grămadă de sulite ale viteazului Ulise, și o duse pe Atena la un jeț frumos, acoperit cu pânze de în. Sub picioare îi puse un scăunel. Își trase și el un scaun alături, departe de pețitori, ca nu cumva străinului să nu-i tihnească cina alături de zarva unor oameni atât de răi și ca el să-i poată vorbi despre tatăl său. O slujnică turnă dintr-un frumos ibric de aur într-un lighean de argint apa cu care se spală pe mâini. Le întinse apoi dinainte o masă lustruită, pe care, bucuroasă de oaspeți, o altă slujnică le puse pâine și bucate din belșug, iar chelarul le aduse apoi tângiri pline cu fel de fel de fripturi și le puse dinainte pahare de aur, pe care un paharnic le umplea cu vin.

Curând sosiră și pețitorii trufași și se așezară în rând pe scaune și pe jețuri. Slujitorii le turnară și lor apă pe mâini, iar roabele îngră-mădiră pâinea în coșuri. Băieții umpleau oalele cu vin, iar ei își întindeau mâinile și infulecau bucatele puse dinainte.

După ce-și potoliră foamea și setea, nu se mai gândiră decât la cântece și jocuri, desfătarea ospetelor. Un crainic îi aduse o lăută

¹ Insula Tâfos se află lângă coasta Acarnaniei, la miazănoapte de Itaca.

² Vinurile sudice, fiind foarte tari și groase, se beau amestecate cu apă: trei-cinci părți de apă la două de vin; numai bețivii beau jumătate vin și jumătate apă.

măreață lui Femios, care, silit să cânte pentru pețitorii Penelopei, îi pișcă coardele sonore și prinse a-i zice, în vreme ce Telemah stătea de vorbă cu zeița, cu capul plecat spre dânsa, ca să nu-i audă ceilalți:

– Străine drag, nu știu de mi-i dojeni de ce am să-ți spun, dar le vine ușor oamenilor ăstora să nu se gândească decât la cântece și la viersul strunei, că doar ei toacă averea unui om ale cărui oase înălbite se macină de ploaie pe cine știe ce tărâm, ori sunt jucăria valurilor mării. Hei, de s-ar întoarce el acasă, cum ar voi nemernicii să aibă mai degrabă picioare iuți decât comori și haine aurite! Dar, bietul, s-a prăpădit vrăjmășit de o ursită haină, și nimic nu ne poate ogoi durerea, chiar de ne-ar spune cineva că avem să-l mai vedem, căci știu că n-are să se întoarcă niciodată! Străine, mă îndeamnă acum păcatul să te întreb: de unde ești? unde ți-i cetatea și neamul? pe ce corabie ai trecut marea? cum te-au adus vâsleșii în Itaca? printre ce noroade ai văzut lumina zilei? că n-ai venit doar pe jos aicea! Spune-mi, să știu de vii aici pentru întâiași dată ori de ești un oaspete al tatei, că mulți străini ne-au cercetat casa, și Ulise era și el un om umblat.

– Bucuros, îi răspunse Atena, am să-ți povestesc totul pe șleau. Sunt Mentos, fiul lui Anhiol, și domnesc peste tafieni, neam de corăbieri îndrăzneți. Am venit acum pe o corabie cu niște tovarăși, ca să fac negoț cu neamurile străine. Mă duc la Temesa¹, să schimb fierul pe aramă.

Vasul mi-a poposit lângă oraș, pe nisipul portului Reitros², la piciorul pădurosului munte Neios. Taică-tău și cu mine ne-am cinstit între noi demult cu ospetie. O poți afla de la bătrânul Laerte³, despre care aud că nu mai dă pe la oraș, ci stă necăjit la o moșie, departe. E singur cu o slujnică bătrână, ce-i dă de băut și de mâncat când se întoarce trudit de la vie și de la grădină. Am venit aici pentru că am auzit că taică-tău a venit și el, dar văd că zeii l-au rătăcit în drum, căci, fătul meu, Ulise trăiește încă. Niște oameni răi și sălbatici l-au oprit în sânul mării, într-o insulă bătută de valuri. Deși nu-s nici năzdrăvan, nici ghicitor, îți spun că știu de la zei și ce are să se întâmple. N-are să rămână multă vreme

¹ Probabil orașul Tempa din sudul Italiei, pe coasta calabreză a Mării Tireniene, la sud de Cosenza de astăzi; după alții, ar fi vorba de orașul Tamasos din insula Cipru. Fierul era mai puțin cunoscut decât bronzul în lumea homerică.

² Mic golf la capătul nordic al Itacai (astăzi Afales).

³ Tatăl lui Ulise.

departe de țara lui, și chiar de l-ar pune în lanțuri, el tot se va întoarce, căci e isteț la minte. Vorbește-mi acum, fătul meu, cu inima deschisă. Ești tu cu adevărat fiul lui Ulise? Da. Capul, chipul îi seamănă mult. De câte ori nu l-am întâlnit ca acum, până ce a plecat la Troia, pe corăbii, cu cei mai viteji dintre greci; dar de atunci nu ne-am mai văzut.

– Străine, răspunse atunci Telemah, am să-ți vorbesc fără înconjur. Maică-mea spune că-s din osul lui Ulise, dar eu n-o știu, căci cine poate să spună că-și cunoaște tatăl?! De ce nu-s fiul unui om fericit, îmbătrânit la casa și avutul lui? Căci omul din care se zice că mă trag e cel mai nenorocit dintre oameni. Asta voiam s-o știi.

– Zeii, purcese atunci Atena, nu ți-au dat o naștere de rând, de vreme ce ți-ai tras lumina vieții din Penelopa. Dar spune-mi cinstit, ce înseamnă praznicul ăsta? Ce înseamnă gloata asta? Ce nevoie ai de oaspeți atât de numeroși? E chef sau nuntă? Cât de obraznici și de trufași îmi par tinerii ăștia în casa lui Ulise! Nu poți decât să rămâi înmărmurit de atâta nerușinare.

Iar Telemah oftă.

– Mă mai întrebi, străine? Nici vorbă că a fost bogată și cinstită casa asta pe când stăpânul ei era aici, dar zeii au schimbat-o din ziua în care au șters urma voinicului. Și nu l-aș jeli eu așa de tare de murea pe câmpia Troiei ori de se stingea, după ce s-a întors, în brațele rudelor și ale prietenilor, căci abei toți îi înălțau atunci un mormânt, iar mie îmi lăsa un nume mare; dar Harpiile¹ l-au răpus pe neștiute și a pierit uitat și fără urme, și mie nu mi-a lăsat decât jalea și lacrimile. Dar nu mă mâhnesc și oftez numai de asta, că zeii mi-au dat pe cap și alte griji. Toți fruntașii din Dulihion² și din Same³ și din Zacintul⁴ împădurit și toți cei ce domnesc în stearpa Itacă pețesc pe maică-mea, iar Penelopa nici nu îndrăznește să-i gonească, nici nu se poate hotărî să se mărite, în vreme ce ei îmi toacă avutul, ba caută să se scape și de mine.

Atena îi răspunse înduioșată:

¹ Cele două fiice (Aelo și Ocipete) ale lui Taumas și ale Electrei; aveau cap de babă și trup de pasăre răpitoare; furau sufletele morților. Mai târziu li se adaugă a treia, Celeno.

² Insulă mică între Itaca și continent (astăzi Neohori).

³ Oraș pe coasta de răsărit a Cefaloniei; îl despărțea de Itaca un braț de mare.

⁴ Insulă la sud de Cefalonia, lângă țărmul apusean al Peloponezului; astăzi Zante. Cele trei teritorii înșirate aici se aflau sub dominația stăpânului Itacai.

–Vai, cât suferi tu de dorul lui Ulise! Cum și-ar mai lăsa el pumnii grei peste pețitorii îndrăzneți, dacă s-ar ivi acum drept, sub pridvor, numai cu coiful, cu scutul și cu două sulite, așa cum l-am văzut întâiași dată la mine, bând și petrecând, pe când se întorcea din Efir¹ și de la Ilos, fiul lui Mermeros, unde se dusese pe un vas ușor, să-și cumpere otrăvuri ca să-și ungă săgețile de aramă! De teama zeilor, Ilos nu-i dădu, dar tata îi dădu, căci mult îl mai iubea! Hei, de s-ar năpusti Ulise, așa cum era atunci, asupra pețitorilor, cum li s-ar împlini de repede ursita și în ce jale li s-ar preface nunta! Dacă o să se răzbune ori nu, când s-o întoarce acasă, e în voia zeilor. Tu, fătul meu, chibzuiește-te acum bine cum să-i alungi de aici. Ia însă aminte și ține seama de vorbele mele: adună mâine pe ahei la sfat și povestește-le tuturor ce se întâmplă. Ia-i martori pe zei și spune-le pețitorilor să se ducă pe la vetrele lor, iar maică-ta, dacă dorește să se mărite cu tot dinadînsul, întoarcă-se în casa lui taică-său, și părinții or nunti-o și i-or găti zestrea cuvenită unei fete iubite. De vrei să mă ascuți, eu îți mai dau un sfat temeinic: alege-ți cea mai bună corabie, cu douăzeci de vâslași, și du-te de cercetează ce-i cu tatăl tău dispărut de atâta amar de vreme. Vezi de nu poți afla ceva de la vreun om ori de n-auzi un zvon venit din toată lumea, prin care se împrăștie fama.

Întâi te du la Pilos, de-l întreabă pe Nestor, iar de acolo du-te la Sparta, la Menelau, pentru că el s-a întors acasă cel din urmă dintre aheii cu zale de bronz, și de-i vedea că Ulise mai trăiește și că are să vină înapoi, cu tot necazul tău, mai așteaptă încă un an, dar, de te chibzuiești că a murit, întoarce-te și ridică-i un mormânt, și fă-i o înmormântare vrednică de dânsul. Dă-i apoi mamei tale alt bărbat și, cum vei scăpa de grijă, nu te lăsa până nu-i omori pe ticăloșii ăștia, pe față ori cu vicleșug, că doar nu ești copil și nu mai e vremea de nimicuri. Știi cum i s-a dus vestea lui Oreste că a răpus pe Egist, ucigașul lui taică-său; și tu, fătul meu, ești mare și voinic; fii și viteaz, ca să vorbească urmașii de tine. Acum mă duc la corabie, unde tovarășii se neliniștesc poate de lipsa mea. Gândește-te la sfaturile mele și nu le nesocoti.

Iar Telemah îi răspunse:

¹ Numele primitiv al orașului Corint, în nord-vestul Peloponezului, lângă Istm. După alții, oraș în Epir, în nord-vestul Greciei.

– Străine, tu mi-ai vorbit cu dragoste de tată. N-am să-ți uit povața. Dar oricât ai fi de grăbit, mai rămâi și nu te întoarce la corabie până nu-ți vei îmbăia¹ trupul și răcori inima. Și numai după ce te voi dăruia cu un dar frumos, ca pe oaspeții iubiți, vei putea pleca.

Dar Atena îi răspunse:

– Nu mă sili să rămân, că mă zoresc, iar darul ce-ți spune inima să-mi dai mi-l vei da când mă voi întoarce și îl voi lua cu mine acasă. Oricât de frumos ar fi, am să-ți dau și eu unul la fel.

Cu aceste vorbe, Atena pieri în văzduh ca un pescăruș.

Telemah simți în inimă o îndrăzneală, o putere zeiască, iar amintirea lui Ulise i se trezi mai vie în minte și se înduioșă la gândul că sub chipul străinului se ascunsese poate un zeu. Chipeș și el ca zeii, se duse apoi la pețitori, pe care îi fermeca lăuta lui Femios. Ședeau în jurul lui de-l ascultau, tăcuți, cum cânta jalnica întoarcere a grecilor de la țărmurile Troiei, pe care le-o sorocise Pallas Atena.

Din iatacul de sus, Penelopa asculta și ea, când deodată purcese să pogoare treptele casei – nu singură, ci însoțită de două slujitoare. Cum ajunse printre pețitori, se opri în prag, își trase vălul peste obraz și, izbucnind în lacrimi, îi spuse cântărețului:

– Femios, tu mai știi și alte cântece minunate, cunoști isprăvile oamenilor și ale zeilor, slăvite de poeți. Mai zi-le unul, ca să-și bea vinul în tăcere, dar nu mai cânta cântecul ăsta, ce-mi sfășie inima. O jale fără margini mă obidește, atât îmi pare de rău după omul pe care nu-l pot uita și căruia i s-a dus vestea în Elada² și până la Argos.

Iar Telemah îi spuse:

– Maică, de ce-l ții de rău pe cântărețul drag, care ne farmecă în voie? Nu-s vinovați poeții, ci Zeus, care hotărăște cum vrea de soarta bieților oameni; de aceea nu-i poți bănuia lui Femios când ne cântă nenorocirile danailor³, că așa-i făcut, să ne placă tot ce e nou. Silește-ți sufletul să-l asculte cu smerenie, că doar nu numai Ulise nu s-a mai întors din câmpiile Troiei. Câți alții n-au pierit! Întoarce-te în iatacul tău și vezi-ți de treburile, de fus și de stative.

¹ Arheologii au găsit în așezările din epoca miceniană săli de baie.

² În poemele homerice Elada (*Hellas*) e numele unei regiuni din Tesalia.

³ Danaii sunt identici cu arginii; Danaos e regele Argolidei.

Poruncește femeilor să-și isprăvească lucrul. Lasă pe seama bărbaților vorbele și mai ales pe seama mea, stăpânul casei.

Mirată, Penelopa se întoarce în iatac; îi plăcuseră vorbele cuminți ale fiului ei.

Cu slujitoarele își jeli apoi bărbatul iubit, până ce Atena îi unse pleoapele cu o dulce amorțire.

Aprinși de pofta de a-i împărtăși patul, pețitorii mai umplură cu larma lor curtea, pe care o învăluiau umbrele serii, până ce Telemah le grăi așa:

– Pețitori ai mamei mele, voi, a căror trufie întrece orice răbdare, să ne desfătăm acum cu masa; nu mai strigați, ci să ascultăm mai bine cântecul zeiesc, iar mâine să mergem la sfat, ca să-mi arăt fără înconjur dorința de a vă vedea plecați de aici. Căutați-vă aiurea alte praznice, tocați-vă avutul, poftiți-vă între voi cu rândul, iar de vi se pare totuși mai cu cale și mai drept să tocați avutul unuia singur, dați iama într-însul, dar eu am să cer ajutor lui Zeus să vă pedepsească după dreptate, ca să pieriți nerăzbunați la curtea mea.

Așa le vorbi el; uimiți de îndrăzneala unor vorbe ca acestea, își mușcâu buzele de ciudă.

Antinou, fiul lui Eupit, rupse tăcerea:

– Telemah, strigă el, de bună seamă zeii te-au povățuit să fii atât de semeț și te-au îndemnat să ne vorbești cu îndrăzneală. Să ne ferească fiul lui Cronos să ajungi mai mare peste Itaca, așa cum ți-i dreptul după moștenire¹!

Iar Telemah îi răspunse:

– Antinou, nu-ți fie cu supărare, dar bucuros aș primi de la Zeus puterea de domn; crezi tu că mi-ar prinde rău? Nu. Nimănui nu-i cade domnia belea; cât ai sufla, te vezi cu o curte măreață și încărcat de cinste. În Itaca sunt însă destui alți fruntași tineri și bătrâni, și unul dintre ei are să domnească, dacă Ulise a încetat să trăiască. Eu mă mulțumesc să rămân stăpânul casei și al robilor pe care mi i-a agônisit vrednicul meu tată.

¹ Succesiunea la tron prin ereditate nu e obligatorie la Homer; de obicei, principiul ereditar se combină cu diferite alte practici care aduc la domnie pe cel mai puternic dintre stăpânitorii tribali. Regele nu e monarh absolut.

Eurimah, fiul lui Polib, la rândul lui, zise așa:

—Cine o să domnească în Itaca peste ahei, asta e în mâna zeilor. Ține-ți bogățiile; nu te teme că o să-ți răpească cineva avutul. Te-aș întreba însă, dragul meu, de oaspetele tău. De unde-i? În ce țară s-a născut? Unde-i sunt neamul și ogoarele părintești? A venit, de bună seamă, să-ți ceară o datorie ori să-ți spună că taică-tău se întoarce? Cât de repede a plecat, ca să nu-l cunoască cineva, deși totul era frumos în înfățișarea lui!

Iar Telemah îi răspunse:

—Eurimah, tata n-o să se mai întoarcă. Nu mai cred în vești, nici nu-mi mai plec urechile la ghicitorii pe care-i cercetează mama în durerea ei. Străinul e un oaspete al tatei. Vine din Tafos și se numește Mentis, fiul lui Anhial, și domnește peste tafiieni, corăbieri dibaci.

Așa vorbi Telemah, dar în sinea lui el o bănuise pe zeiță. Se lăsase noaptea și ei tot mai petreceau. Numai atunci se traseră cu toții acasă să se culce, iar Telemah se frământă cât se frământă, dar mai pe urmă se duse și el să se odihnească în iatacul ridicat în mijlocul curții frumoase. Înaintea lui merse cu facla aprinsă neprihănită Euricleea, fiica lui Ops a lui Pisenor, pe care în floarea tinereții Laerte o cumpărase cu douăzeci de boi și o ținuse în cinste la fel ca pe nevastă-sa, dar, ca să nu trezească mânia acesteia, n-o chemase niciodată în patul lui.

Dintre toate roabele, ea îl iubea mai mult pe Telemah, că-l îngrijise când era mic. Tânărul deschise ușa iatacului, se întinse în pat, se dezbracă de hitonu-i¹ moale și îl încredință bătrânei pricepute, care îl netezi și îl atârnă în cuiul de lângă pat. Euricleea ieși apoi din odaie, închise ușa trăgând inelul de argint și puse zăvorul cu ajutorul unei curele. Învelit într-o blană moale, Telemah se gândi toată noaptea la călătoria de care-i vorbise Atena.

¹ Veșmânt asemănător cu o cămașă lungă de lână, fără mâneci.